

גוט שבת GutSábész

21. évfolyam 45. szám • Ára: 330 HUF • ב"ה

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 20:15 • ט"ז תמוז תשע"ט • 2019. 7. 19. • פרשת בלק • Szombat kimenetele: 21:31

Támuz 17: böjtnap ötszörös tragédiával

A zsidó felfogás szerint az idő nem egy egyenes mentén, hanem egy spirálisan halad előre: újra meg újra visszatérünk az adott pontokhoz. A jelentős események nyomot hagynak ezen a spirálon, és amikor egy ilyen múltbéli nyom „fölé” érünk (legyen az egy történelmi esemény vagy a saját születésünk pillanata), az kihat a jelenünkre is. Ezért emlékezünk meg az ünnepeinkről úgy, mintha éppen akkor történnének. Vannak napok, amiken újra meg újra jó dolgok történnek, míg más napok mintha vonzának a tragédiákat.

Ilyen tragikus nap támuz hó 17. is, mely a zsidó történelem legszomorúbb idejének, a héberül sloset hásvuotnak, vagy béjn hámécárimnak, jiddisül drájvochennek a Szentély pusztulására emlékeztető három gyászhetének a bevezetője.

830 éven keresztül állt Jeruzsálem egyik magaslatán a Szen-

tély, mely annyira fontos szerepet töltött be a zsidó nép életében, hogy a 613 micva mintegy kétharmada vele kapcsolatos. A Szentélyek lerombolása népünk történetének egyik legnagyobb tragédiáját jelenti, a harmadik Szentély felépülése pedig a végző megváltást jelzi majd.

A gyászütemekben magában is számos tragikus esemény történt a zsidó néppel a történelem során, egészen a modern időkig. Támuz 17-re öt szomorú esemény vet árnyékot. Az első, hogy Mózes – meglátva az aranybortyút – ezen a napon törte össze az első kőtáblákat. A második csapás a babiloniak támadása idején érte a zsidókat, mikor megszünt a napi áldozat bemutatása, mivel nem volt hozzá bárány. A harmadik az volt, hogy az elnyomó Aposztomosz elégette a szent Tórárt. A negyedik tragikus esemény a Szentélyben elhelyezett bálványszobor volt, az ötödik pedig az, ami miatt ma is

böjtolünk: i.e. 69-ben a rómaiak hosszú ostrom után áttörtek Jeruzsálem falain.

A Rebbe azt tanította, hogy dacára a gyásznak, a böjtnapot és a gyászütemeket egyaránt arra kell felhasználnunk, hogy adakozzunk és Tórárt tanuljunk – mégpedig a Szentély építésével kapcsolatos részeket elsősorban, ahogy azt a midrás szerint az Örökkévaló Jechezkel profétának is mondta – mivel ez olyan a szemében, mintha felépíténék a Szentélyt.

Mivel ebben az évben támuz 17. szombatra esik, ezért a böjtot eltoljuk vasárnapra. A lubavicsi Rebbe többször is hangsúlyozta, hogy ilyenkor még jobban kell örülnünk a szombatnak, hogy hangsúlyozzuk: nem gyászolunk a szent napon. A böjt Budapesten éjjel 2:48-kor kezdődik és 21:10-kor ér véget.

Augusztusban indul a Nyári ZsTSz

Helyszín:

Sász Hevra zsinagóga
(1061 Bp. Vasvári Pál utca 5.)

Augusztus 19. hétfő ZSIDÓ TÖRTÉNELEM

Oberlander Báruch; Megyeri Jonatán; Köves Slomó

Augusztus 20. kedd BIBLIA ÉS TALMUD

Oberlander Báruch; Faith Áser

Augusztus 21. szerda HÁLÁCHÁ – A ZSIDÓ JOG

A „ma kérdései”
a Tóra szemszögéből
Oberlander Báruch;
Megyeri Jonatán

Augusztus 22. csütörtök ZSIDÓ FILOZÓFIA

ÉS A KABBALA
Oberlander Báruch; Köves Slomó;
Megyeri Jonatán

Augusztus 23. péntek A ZSIDÓ PIHENŐNAP, A SZOMBAT ÉS A ZSIDÓ IMA

Hurwitz Devora; Faith Áser;
Köves Slomó

Augusztus 25. vasárnap IZRAEL

ÉS ANTISZEMITIZMUS
Oberlander Báruch; Köves Slomó

Augusztus 26. hétfő ZSIDÓ ÉLET STÁCIÓI

Oberlander Báruch

Augusztus 27. kedd KÖSERSÉG AZ ÉLET KÉT FONTOS TERÜLETÉN

Oberlander Báruch; Fuchs Jehosua; Oberlander Batseva

Augusztus 28. szerda ZSIDÓ NAPTÁR ÉS ÜNNEPEK

Oberlander Báruch; Nógrádi Bálint; Glitzenstein Smulik; Nógrádi Sára

Augusztus 29. csütörtök ZSIDÓ KEGYTÁRGYAK

Oberlander Báruch; Glitzenstein Smulik; Steiner Zsófia; Cseh Viktor; Réti János

Helyszín: Budavári zsinagóga
(1014 Bp., Táncsics Mihály u. 26.)

Augusztus 30. péntek A ZSIDÓ ESKÜVŐTŐL AZ ELSŐ MICVÁIG

Cseh Viktor; Faith Áser

Hetiszakasz

Átok helyett áldás

Szakaszunk – *Bálák* (4Mózes 22:2–25:9.) – részletesen leírja, hogyan bérelte fel páni félelemben Bálák, Moáb királya Bileámot, a mezopotámiai varázslót, hogy jöjjön és átkozza

ki a határon felvonuló, Kánaánba készülő zsidó népet. Ezt Bileám „legjobb tudása szerint” meg is kíséri, de csütörtököt mond: átok helyett áldás jön a szájából.

Zsidó híradó

Magyar delegáció látogatott el a Chábád főhadiszállására

Dr. Szabó László, Magyarország washingtoni nagykövete látogatást tett a Chábád mozgalom főhadiszállásán, a brooklyni Eastern Parkway 770 alatt álló, ikonikus épületben. A látogatáson jelen volt Pásztor István New York-i főkonzul és Janzsó Viktor konzul, a főkonzulátus médiakapcsolatokkal és kommunikációval megbízott munkatársa is. A küldöttséget a Chábád vezetősége fogadta, Moshe Kotlarsky rabbival az élen.

A találkozó során a vendégek megtekintették a történelmi jelentőségű épület nevezetességeit, beszámolót hallhattak a lubavicsi haszidizmus múltjáról és jelenéről, majd a

felek eszmét cseréltek a magyar zsidóság aktuális helyzetéről.

A magyar nagykövet beszámolt a magyarországi zsidók kiemelkedő eredményeiről, legyen szó sportról, orvoslásról, tudományokról vagy művészetekről. A nagykövet köszönetét fejezte ki a lubavicsi mozgalomnak, amiért küldöttei olyan sokat tesznek a magyarországi zsidó élet felvirágoztatásáért. A delegáció tagjai hangsúlyozták, hogy a magyar kormány a jövőben is mindenben támogatja a magyarországi zsidó közösség fejlődését és tovább erősíti az Izraellel kialakított baráti viszonyt.

Zsidó győzelem titka: a szív az elme szolgálatában

Mózesnek rossz napja volt. Éppen küszöbön állt a básán király, Og ellen vívandó háború, ő pedig félt. Végül is Og a múltban szívességet tett Ábrahámnak, amikor értesítette őt onokaöccsének, Lótnak az elrablásáról, Mózes pedig attól tartott, hogy ezen jótétemény érdemében talán Istennél is halló fülekre találhat a zsidók legyőzése érdekében.

Bár Mózes valóban félt, bátornak mutatta magát. Semmi előnye sem származott volna belőle, ha aggodalmait népével is megosztja, így félelmét megőrizte magának. „Az igaz ember uralkodik szívüket.”

Az eredmény az lett, hogy a zsidók nyugodtak maradtak, s ennek hozadékaként a csatában is győzedelmeskedtek.

Az érem másik oldala az, hogy Báláknak rossz napja volt. A „Moáb Hírügynökség” értesítőt küldött neki, hogy a hódító héberek megverték és megölték a régió két nagyhatalmú királyát, Ogot és Szichont. „És Bálák látta mindazt, amit a zsidók tettek az emorival.”

Bálákon pánik lett urrá, és „sajtókonferenciát” hívott össze. Sápadt arccal és remegő hangon

Moáb minden lakosát értesítette az invázióról. A pánik azonnal átterjedt mindenkire. A szív átvette az irányítást az ész felett. „A vétkeseket a szívük uralja.”

Az eredmény pedig az lett, hogy „nagyon megrettent Moáb.”

Mit nyert Bálák abból, hogy népét félelemmel töltötte el? Semmit. Moáb népe sem fegyverkezni nem kezdett, sem békétárgyalókat nem küldött. Csak maradtak egyhelyben, mozdulatlanul, félelemtől bénultan.

Érzelmünk lényünk szerves részének az alkotói, amelyek felett ha nem őrizzük meg az irányítást, akkor mérgező utálatot és féltékenységet gerjesztenek bennünk – csakúgy mint Bálák esetében.

A másik lehetőség – ami mindig nyitva áll – az, hogy érzéseinket elménk irányítása alá vonjuk, ahogy azt Mózes is tette, ami által csak egészséges érzések szülehetnek bennünk, mint a szeretet és az Isten iránti elkötelezettség.

Válasszuk a bölcs utat, s legyünk olyanok, mint Mózes!

Kovács Jichak rabbinövendék cikke Levi Avtzon rabbi írása nyomán.

Imaidők a következő hétre (július 20-26.):

Talmud Egylet – Sász Chevra Zsinagóga

(VI., Vasvári Pál u. 5.)

Szombat: 8.45 Hetiszakasz-tanulás;

9.15 Reggeli ima, majd *Kidus*;

20.05 Délutáni ima, majd *szeudá slisit*

Vasárnap-péntek: 8.00 Reggeli ima

Vasárnap-csütörtök: 20.15 Délutáni-esti ima (a Keren Orban)

Péntek: 18.30 A Midján elleni harc spirituális jelentése

(Szabó György Menáchem előadása);

19.30 *Mínchá, Kábálát Sábát*, majd *Kidus* és vacsora

Óbudai Zsinagóga

(III., Lajos utca 163.)

Szombat: 9.15 Hetiszakasz

a kabbala tükrében

10.00 Reggeli ima, majd *Kidus*

Hétfő-péntek (munkanapokon):

6.30 Reggeli ima

Péntek: 19.00 Tanulás

19.30 *Kábálát Sábát*,

majd *Kidus*

Budavári Zsinagóga

(I., Táncsics M. u. 26.)

Szombat:

9.30 Reggeli tanulás

(zsidó misztika)

10.00 Reggeli ima,

majd *Kidus*

Péntek: 18.30 Tanulás;

Faith Áser rabbi előadása;

19.30 Szombatfogadás, *Kidus*

Velem és a Rebbével történt Sírkőfaragás a konyhában

1946-ban születtem az ukrajnai Lvovban. Mivel ez a város a lengyel határ közelében fekszik, sok zsidót itt csempészték ki a Szovjetunióból. Az apám látta el hamis okmányokkal azokat a zsidókat, akik Lengyelországon keresztül akartak eljutni a szabad világba. Abban az évben tartóztatták le, amikor én születtem. Egy szibériai munkatáborba vitték.

1971-ben már az üzbeasztáni Taskentben éltünk, amikor a bátyám, Shalom Ber, kivándorlóvizumot kapott az Egyesült Államokba. Amint kiért, küldött egy fényképet a Rebbének, mely az apja, Lévi Jicchák Schneerson rabbi sírját ábrázolta, Alma Atában, mely mintegy 400 km-re fekszik Taskenttől.

A Rebbe nagyon hálás volt a fényképért, hiszen személyesen sohasem járt a sírnál. Sok kérdést tett fel ezzel kapcsolatban: „Ki mellett nyugszik az apám? Zsidó temetőről van szó?”

A Rebbe alaposan tanulmányozta a fényképet és felfigyelt a sírkő elhanyagolt állapotára. Még a felirat sem volt mindenhol olvasható. Ekkor a bátyámhoz fordult: „Azt mondta, hogy élnek rokonai a Szovjetunióban. Meg tudná kérni őket, hogy hozzák rendbe apám sírkövét?”

A bátyám megírta nekünk a Rebbe kérését, és egyértelmű volt, hogy rám vár a feladat, hiszen apám már elég idős volt ekkor. Eleinte egy kicsit aggódtam, mert nem sokkal korábban kaptuk meg a kivándorló vízumainkat, melyet szinte lehetetlen volt megszerezni akkoriban, és egy hónappal későbbre terveztük az indulást. Attól féltem, hogy ha kiderül, hogy egy zsidó sírkövet újítok fel, visszavonják a vízumomat. Másfelől viszont tel-

jesíteni akartam a Rebbe személyes kérését, így vállaltam a kockázatot. Úgy döntöttem, hogy új sírkövet faragtatok márványból, mert az eredeti sírkő egyszerű anyagból készült a háború miatt. Apám segített összegyűjteni a szükséges összeget, hogy egy darab márványt vásároljak. Ezután egy újabb dilemmával kerülünk szembe: ki véssa a feliratot a kőbe? Egyfelől hozzáér-

ő is kitanulta a szakmát. Elvállalta a feladatot, de figyelmeztetett, hogy sok időbe fog telni.

Minden nap elmentünk Gávrielért taxival, hogy elvigyük a házukba, ahol a konyhában egy titkos mikvét létesítettünk. Ő megmártóztott a mikve vízében és csak ezután kezdte el a munkát.

Amikor elérkezett a nagy nap és elkészült a sírkő, Herman

majd így szólt: „Köszönöm az erőfeszítést, amit apám síremlékének megőrzéséért tettek. Bár nem akarom megfosztani önöket attól az érdemről, amit minden bizonnyal kiérdemeltek, de mégis szeretném megtéríteni a költségeiket, mert fiúként kötelességem apám emlékét megtisztelni. Kérem, adjanak át egy számlát a titkáromnak, és ő kifizeti”.

A találkozó végén felkerestük a Rebbe titkárát, Hodakov rabbit, akik a rubel-dollár árfolyam figyelembevételével megtérítette a kiadásainkat.

Meglátogattuk az unokatestvéremet, Gershon Bert is, akitől megkérdeztem, hogy mi történt a levelemmel. Azt mondta, hogy megkapta és továbbította a Rebbének, aki azonnal válaszolt is rá. Ezt elküldte nekem, de a szovjet cenzúra feltehetően nem engedte tovább. Kíváncsi voltam, vajon mit válaszolt a Rebbe. Gershon elmondta: „Bár nehéz sírkövet találni, de ne feledjük bölcseink tanítását: aki keményen próbálkozik, biztosan sikerrel jár. A régi sírkővel kapcsolatban: törjék darabokra, majd temessék a sír köré”. Egészen elámultam, hogy a Rebbe utasításai szerint jártunk el anélkül, hogy ismertük volna azokat.

Bár nagyon sokat kockáztattunk a sírkőállításra, a Rebbétől kaptunk őszinte köszönetet bőven kárpótolt minket mindenért.

Elozor Gorelik rabbi

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

*Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:
www.youtube.com/alubavicsirebbe*

Elozor Gorelik rabbi Melbourne-ben vezeti a Chábád orosz-zsidó központját. Az interjú 2016 júliusában készült.

tő szakembert akartunk, másfelől az is fontos volt, hogy egy istenfélő zsidó legyen az illető. Hiába kerestünk ilyen embert, sehol sem találtunk.

Egyre kevesebb időnk volt az indulásig, ezért kezdtem kétségbe esni. Végül levelet írtam a New Yorkban élő unokatestvéremnek, Gershon Bernnek, és megkértem, hogy kérje ki a Rebbe tanácsát az ügyben, illetve azzal kapcsolatban is, hogy mi legyen a régi sírkő sorsa.

Nagyon vártam a válaszra, ami azonban nem érkezett meg. Közben folytattuk a megfelelő ember felkutatását, és végül sikerrel jártunk. Élt Taskentben egy Gávriel nevű, bucharai zsidó, akinek az apja sírköves volt és

Branover professzorral Alma Atába utaztunk, hogy felállítsuk. Félttem, hogy az út során esetleg megállítanak a rendőrök és megtalálják a sírkövet, de szerencsésen célba értünk. A városban már várt minket egy lubavicsi hászid, Jozsef Nejmotin rabbi, aki fogadott egy munkást és szerzett egy zsák cementet. Kiemeltük a régi sírkövet és behelyeztük az újat. Nem tudtuk azonban, hogy mit tegyünk a régivel. Végül a kő darabjait összekevertük a maradék cementtel és kerítést építettünk a sír köré. Ezután készítettünk egy fényképet, majd hazatértünk.

Hamarosan már New Yorkban voltunk, és ellátogattunk a Rebbéhez. Egy csomag maceszt adott át, mert közeledett peszách,

Kóser konyha Tbeet – iraki sólet

fél kg hosszúszemű rizs
3-3 tk. kardamom
és pirospaprika
2-2 tk. feketebors,
őrölt kömény és kurkuma
5 tk. só
1 pohárnyi csirke zúza
egész csirke
4 csirkenyak
fejenként 1 tojás

Keverjük össze a rizst minden fűszerből egy-egy kiskanállal, adjunk hozzá egy kiskanál sót és a zúzákat. Töltjük meg a csirkét a rizses keverékkel. Kössük össze a lábait, zárjuk be a nyílásokat fogpiszkálókkal. Kizsírított edénybe, mellével lefelé fektetjük, mellé tesszük a nyakakat, felöntjük négy pohár vízzel, hozzáadjuk a fűszereket és a sót, majd felforraljuk. Forrás után, közepes lángon még öt percig főzzük, megfordítjuk a csirkét és tovább öt percen át forraljuk. A maradék rizses keveréket a csirke köré egyengetjük, még 10 percig főzzük. A tojásokat a rizs tetejére helyezük. Az edényt letakarjuk, majd alufóliával is körbetekerjük. 200 fokra előmelegített sütőben tartjuk hét órán át, vagy egész éjjel. Tálalás előtt egy pohár vizet öntünk az ételre, öt percig állni hagyjuk, kivesszük a tojásokat, a sűrű ételt pedig tálatálra fordítjuk, és így tálaljuk.

Kedves rabbi!

A mezuzá kapcsán kérdeznék: csak a lakás ajtajára kell feltenni, vagy más helyiségekre, épületekre is? Gondolok itt olyanra, hogy zsinagóga, iroda, irodaház, bolt, étterem stb.

Köszönöm a választ előre is!

Imola

Kedves Imola!

Az olvasók már megszokhatták, hogy a kérdésekre hol rövidebb, hol hosszabb a válaszom, ez a kérdés azonban annyira összetett, hogy egy egész sorozatot fogok neki szentelni. Ebben az első részben a zsinagógákról írok. Elsőként tudni kell, hogy egy zsinagóga két típusú lehet *bét kneszet* – a gyülekezet háza –, vagyis csak imádkozásra szolgáló épület, vagy *bét midrás*, tanház, ami imádkozásra és tanulásra is szolgál.

A mezuzá micváját a Tórában találjuk: „És írd azokat házad ajtófeleire és kapuidra.” (5Mózes 6:9.) – ebből a Talmud (Jomá 11b. és RITVÁ uo.) szerint a ház azt az épületet jelenti, ahol laknak, amiből az következik, hogy ahol nem laknak, oda nem kell mezuzát tenni. A *Sulchán áruch* (JD 286:22.) szerint a lakhely kritériuma, hogy legalább harminc napon keresztül legyen lakott.

A *Sulchán áruch* (uo. 3.) azt írja, hogy egy olyan zsinagógában, ami csak imádkozásra szolgál, vagyis egy *bét kneszetben*, nem kell mezuzát tenni az ajtófélfákra, mert nem lakhely. Még

A rabbi válaszol

Teszünk-e mezuzát a zsinagógákra?

Mezuzá kerül az újranyitott Budavári zsinagógára

akkor sem, ha egész nap folyamatosan jönnek az emberek és imádkoznak (*Águr bööhálechá* 33:2.), vagy van olyan helyisége, ahol kidusokat szoktak tartani, pl. egy kultúrterem (uo. 13.). Kivétel ez alól – folytatja a *Sulchán áruch* – ha valaki lakik a *bét kneszetben*. Ez utalás arra, hogy régen a zsinagógákban vendégek szállhattak meg, vagyis laktak az épületben, ilyenkor fel kellett tenni a mezuzát. Ha a vendégek a zsinagóga előterében alhattak, akkor csak oda kellett mezuzát tenni, beljebb már nem (*RöMÁ* uo.).

Ezzel szemben egy *bét midrás* (jiddisiesen *bészmedres*) ahol imádkoznak és tanulnak is, más megítélés alá esik. Mit jelent a tanulás? Ha nem csak egy kis időt töltenek ott, hanem reggeltől estig ott tartózkodnak az emberek és tanulnak (lásd *Águr bööhálechá* uo. 20.). Ilyenkor az épület lakhelynek számít, így egyes vélemények szerint fel kell rá tenni a mezuzát. A *Sulchán áruch* (JD uo. 10. és SÁCH 19.) szerint egy ilyen helyiségre áldás nélkül tesszük fel a mezuzát.

Manapság azonban még a *bét kneszetekre* is raknak mezuzát áldás nélkül, felkészülve arra, hogy hátha egyszer valaki mégis állandó jeleggel egész nap ott fog tanulni (*Águr bööhálechá* uo. 5. láb.).

[A fent említett zsinagógai szállóvendégek miatt van az az askenázi szokás, hogy kidust csinálnak a zsinagógában péntek este. Ez eredetileg azoknak szólt, akik a zsinagógában szálltak meg (SÁ OC 269:1.), hiszen kidust csak ott lehet csinálni, ahol az emberek étkeznek. (SÁ uo. 273:1.). Annak ellenére, hogy már rég nem alszanak vendégek a zsinagógában, a szokás mégis fennmaradt azzal a változtatással, hogy a kidusból egy kiskorú gyermek iszik, nem felnőtt (SÁ uo. 269:1.). Amikor a Vasváriban elkezdünk péntek esténként sábeszi vacsorát tartani, akkor a kidust is felvittük a kultúrterembe, ahol ettünk – és így visszatértünk az eredeti szokáshoz.]

Üdvözlettel: Oberlander Báruch

A sorozat következő részében annak járunk utána, kell-e az üzlethelyiségekre mezuzát rakni.

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: +36-1-268-0183
www.zsido.com / info@zsido.com
Felelős kiadó: Oberlander Báruch rabbi
Főszerkesztő: Steiner Zsófia

A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza. Kérjük, ne dobja el!

Munkatársak: Golubovics Martina,
Dénes Anna, Kovács Jichák, Molnár Zsófia
Nyomdai előkészítés: Juhász Valéria
ISSN 1416-4604

